

KLAGANDE

██████████ ██████████
Ombud: Natalie Schwarz
LSS Assistans
Theres Svenssons gata 7
417 55 Göteborg

MOTPART

Stadsdelsnämnden Västra Hisingen i Göteborgs kommun
Box 480 63
418 22 Göteborg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 21 december 2017
i mål nr 509-17, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten bestämmer att ██████████ har haft behov av personlig assistans med 38 timmar 55 minuter per vecka under perioden den 27 juli 2016 – 31 december 2017.

Målet visas åter till Stadsdelsnämnden Västra Hisingen för utredning och prövning av om ██████████ under ovan nämnda period, har haft några ytterligare kostnader för personlig assistans som kan ersättas.

Kammarrätten avslår överklagandet i övrigt.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att kammarrätten fastställer att han har rätt till personlig assistans i en omfattning av 174 timmar 36 minuter per vecka och i andra hand i en större omfattning än 24 timmar 55 minuter. Han anför följande.

Hans hjälpbehov är av en annan karaktär än den omvårdnad som föräldrar ger sina friska barn i samma ålder. Han behöver fysisk hjälp med all sin dagliga livsföring och han kan inte hjälpa till i någon omfattning.

Eftersom han saknar bålstabilitet kan han inte sitta själv i duschen. Det krävs två personer för att duscha honom. En som håller honom i famnen, skyddar hans öron och öppnar händerna på honom samt en person som tvättar, tvålar in, schamponerar etc. Duschmomentet tar ca 35 minuter att genomföra. Han behöver dessutom hjälp med halvduschar när han har tömt tarmen, ca två gånger per dag. På grund av att momentet skiljer sig så enormt mot hur ett normalt duschmoment ser ut ska ingen nämnvärd del av tiden bortses från med hänvisning till föräldraansvaret.

Eftersom han lätt får spasticitet i kroppen om han blir orolig måste blöjbytet ske på exakt samma sätt varje gång, annars känner han obehag och stelnar till. Om det händer måste föräldrarna massera, prata lugnande med honom och försöka få honom att slappna av så att spasticiteten släpper. Det tar ca 15 minuter per tillfälle och han byter blöja i snitt sex gånger per dygn.

Han spänner lätt händerna och drar in dem mot handlederna. Detta gör att föräldrarna måste räta ut hans händer för att kunna tvätta dem och få dem ordentligt rena. Momentet kan inte göras för snabbt eftersom han då riskerar att skada sig. Handtvättning tar således längre tid än normalt, ca fem minuter per tillfälle. Han behöver också hjälp att tvätta ansiktet efter måltider.

Det ingår i föräldraansvaret att borsta tänderna på barn i hans ålder. Tandborstningsmomentet sträcker sig dock utöver föräldraansvaret. Under tandborstningen tränar föräldrarna hans tunga för att få upp rörligheten i den. De använder även ett redskap som de har fått från logopeden som är till för att han ska träna på att tugga. Totalt tar tandborstning tillsammans med träningen 15 minuter per tillfälle och görs två gånger per dag.

Hans nagelvård ska inte ses som normal. Han blir ofta spastisk och knyter händerna och drar in dem mot handlederna. Händerna måste försiktigt rätas ut för att hans naglar ska kunna skötas. Det krävs två personer och momentet är ofta svårt att genomföra eftersom han känner stort obehag och får spasmer. Detta gör att det tar 30 minuter att genomföra, och det görs en gång per vecka.

Han behöver hjälp att byta kläder flera gånger om dagen. Han byter alla kläder två gånger per dag, på morgonen och på kvällen. Han byter kläder på överkroppen ca 10 gånger per dag. Två av dessa är på grund av spill och åtta på grund av att han använder ståskal. När han står i sitt ståskal så använder han korsett. Under korsetten måste han, när han står i ståskalet, ha på sig en speciell tröja för att han inte ska få skav. Träning i ståskal görs 4-5 gånger per dag. Då måste han även ha på sig fotortoser. Han blir mycket orolig när man tar av eller på honom plagg, han får kramper och blir spastisk.

Han kan varken äta eller dricka själv. Det händer ibland att han lyckas dricka ur sin flaska, men oftast måste han matas med sked. Det tar också lång tid att förbereda hans specialkost.

Han sover tillsammans med sin mamma varje natt. Han kan inte vända sig själv. När han försöker blir han frustrerad och spastisk. Mamman får då försöka få honom att slappna av igen och vända på honom. Han får ofta

anfall på nätterna och blir spastisk. Föräldrarna byter blöja på honom en gång per natt. Den totala aktiva tiden är ca en timme.

Han tränar kroppen flera timmar om dagen och använder många hjälpmedel, fotortoser, ryggkorsett, ståskal, balansbollar, en s.k. bigmac som är ett redskap för att träna kommunikation, bilder och mycket annat.

Hans träningsbehov har styrkts av logoped, arbetsterapeut och sjukgymnast, men det har inte beviljats någon nämnvärd tid för detta.

Föräldrarna masserar honom två gånger 15 minuter per dag på grund av hans spasticitet. Han tränar lederna varje förmiddag i en timme, står i ståskal 4–5 gånger per dag, och tränar stabiliteten genom att sitta i 90 grader med ryggkorsetten på. Han använder olika balansbollar för att träna stabiliteten och balansen. Även om en viss övning ska göras i exempelvis 15 minuter så kan det ta längre tid eftersom han måste hjälpas i utrustningen eller förflyttas till en ny plats.

När han ska stå i ståskalet måste han först ha på sig en speciell tröja. Efter det måste föräldrarna hjälpa honom på med ryggkorsetten och till sist ska han läggas i ståskalet och spännas fast. Allt detta sker liggandes i soffan och tar ca tio minuter att genomföra för två personer. Att ta av ståskalet och korsetten efter träning tar även det ca tio minuter för två personer. Varje pass i ståskalet är 20–40 minuter långt. Han har även remitterats till simning för sin stelhet och ska gå till simhallen tre gånger i veckan. Vid ena tillfället får han träffa en sjukgymnast som visar föräldrarna övningar som de sedan gör med honom de resterande tillfällena. Det krävs att båda föräldrarna är med vid simhallsbesöken. Han ska vara i vattnet en timme för att göra sina övningar, totalt med ombyten och restid tar simhallsbesöken ca tre timmar.

Han är ute två gånger per dag och måste då få hjälp med att ta på sig ytterkläderna. Han måste då ha på sig den speciella tröjan, korsetten,

fotortoserna och ståskalet. Tidsåtgången för att ta på korsetten, ståskalet samt själva ytterkläderna är 20 minuter, varav tio minuter är dubbelassistans.

Han har ett omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet, som sträcker sig långt utöver vad ett friskt barn har. Hans avsaknad av bålstabilitet samt totala oförmåga att hjälpa till eller samarbeta vid dagliga moment gör att det är orimligt att en nämnvärd del av hjälpbehovet avräknas med hänsyn till föräldraansvaret – hjälpen han behöver är av en annan karaktär.

Stadsdelsnämnden Västra Hisingen anser att överklagandet ska avslås samt anför följande.

Ny utredning och nytt beslut har fattats i samband med att det tidigare beslutet löpte ut. ██████████ beviljades den 10 januari 2018 en utökning av insatsen personlig assistans med en total omfattning av 32 timmar 5 minuter per vecka. Utökningen som har beviljats är främst inom området ”träning” där han beviljats mer än dubbelt så mycket tid som tidigare.

De avdrag som har gjorts avseende föräldraansvar är rimliga och korrekta. ██████████ är endast fem år gammal och föräldraansvaret för ett barn i den åldern är stort oavsett om barnet har ett funktionshinder eller inte. Hans beslut om personlig assistans har redan utökats med ca åtta timmar per vecka.

██████████ behov av biträde av personlig assistent har beaktats med hänsyn taget till hans ålder och det föräldraansvar som anses finnas för barn i motsvarande ålder.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE*Frågan i målet*

██████████ har ansökt om ekonomisk ersättning för biträde av personlig assistent. Stadsdelnämnden har beslutat att ██████████ har rätt till biträde av personlig assistent 24 timmar 55 minuter per vecka under perioden den 27 juli 2016 – 31 december 2017. Frågan i målet är om han under den perioden har rätt till personlig assistans i större omfattning än vad nämnden har beslutat.

Kammarrättens bedömning

Av utredningen i målet framgår att ██████████ har ett mycket omfattande behov av träning, vilket är medicinskt styrkt. Han behöver bland annat träning i ståskal, gästol och på en matta varje dag. ██████████ tränar också dagligen tuggförmåga och tungans rörlighet. Han tränar kommunikation med en s.k. bigmac och bildstöd. Vidare har Nikolas Bukovski behov av simträning en gång per vecka tillsammans med sjukgymnast samt ytterligare simträning med föräldrarna däremellan. Kammarrätten anser att träningsbehovet går långt utöver vad som kan anses vara normalt föräldraansvar för barn i motsvarande ålder. Kammarrätten noterar också att stadsdelsnämnden beviljat mer än dubbelt så mycket tid för träning för den efterföljande perioden.

Vidare framgår av utredningen att ██████████ helt saknar förmåga att förflytta sig själv, vilket ett barn i motsvarande ålder klarar i stort sett självständigt. Någon assistanstid har dock inte beviljats för förflyttningar.

Sammantaget bedömer kammarrätten att ██████████ skäligen behöver personlig assistans under ytterligare två timmar per dag för träning och förflyttningar, dvs. ytterligare 14 timmar per vecka. Tillsammans med den tid som nämnden redan godtagit uppgick hans behov till 38 timmar 55 minuter per vecka under den i målet aktuella perioden.

Det får ankomma på stadsdelsnämnden att utreda och pröva om [REDACTED] [REDACTED] under den aktuella perioden har haft några ytterligare kostnader för personlig assistans som kan ersättas. Målet ska därför visas åter till nämnden.

I fråga om övriga hjälpbehov gör kammarrätten samma bedömning som stadsdelsnämnden och förvaltningsrätten, varför överklagandet ska avslås i den delen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kristina Harmsen Hogendoorn

Katarina Dunnington
referent

Per Gunnar Olsson

/Jennie Wenneberg

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 3

DOM
2017-12-21
Meddelad i GöteborgMål nr
509-17**KLAGANDE**

[REDACTED]

Ombud: Natalie Schwarz
LSS Assistans
Theres Svenssons gata 7
417 55 Göteborg**MOTPART**Stadsdelsnämnden Västra Hisingen
Box 48063
418 22 Göteborg**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Stadsdelsnämnden Västra Hisingens beslut den 14 december 2016

SAKEN

Biträde av personlig assistent enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Dok.Id 515598

Postadress Box 53197 400 15 Göteborg	Besöksadress Sten Sturegatan 14	Telefon 031 - 732 70 00 E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se www.forvaltningsrattenigoteborg.domstol.se	Telefax 031 - 711 78 59	Expeditionstid måndag–fredag 08:00–16:00
---	---	--	-----------------------------------	---

VAD MÅLET GÄLLER

Det förvaltningsrätten ska pröva i detta mål är om [REDACTED] för att tillförsäkras goda levnadsvillkor, har behov av biträde av personlig assistent enligt LSS med mer än 24 timmar och 55 minuter per vecka.

DET ÖVERKLAGADE BESLUTET

[REDACTED] ansökte om utökning av biträde av personlig assistent med en total omfattning av 174 timmar och 36 minuter per vecka.

Stadsdelsnämnden Västra Hisingen (nämnden) beviljade [REDACTED] biträde av personlig assistent med 24 timmar och 55 minuter, men avslog resterande del av ansökan. Beslutet att avslå ansökan motiverades huvudsakligen med att hans behov är tillgodosett genom föräldraansvaret och att han inte bedöms vara i behov av hjälp med delar av de grundläggande behoven enligt 9 a § LSS i en sådan omfattning eller till så stor del av dygnet som det yrkas på i ansökan. Beslutet gäller till och med den 31 december 2017 och är förenat med ett omprövningsförbehåll.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar att han ska beviljas ytterligare biträde av personlig assistent och anför bl.a. följande. Hans diagnoser påverkar hans utveckling och han saknar förmåga att utföra aktiviteter som kan förväntas av ett barn i hans ålder. Eftersom han saknar talat språk är han i behov av stöd från någon som känner honom väl och kan avläsa hans signaler. Han kan inte förflytta sig på egen hand, har mycket svårt att viljemässigt styra sina rörelser och har en nästan obefintlig bålstabilitet.

Det finns intyg från läkare, arbetsterapeut och sjukgymnast som styrker hans hjälpbehov och de svårigheter som hans funktionsnedsättning har resulterat i. Det avdrag nämnden gör med hänsyn till föräldraansvaret är orimligt. Hans hjälpbehov är av en annan karaktär än den som friska barn i hans ålder behöver. Han behöver hjälp med all sin dagliga livsföring och kan inte hjälpa till i någon omfattning. Det är därför orimligt att en nämnvärd del av hjälpbehovet avräknas med hänsyn till föräldraansvaret eftersom hjälpen han behöver är av en annan karaktär. Den tid han beviljats täcker knappt en bråkdel av den hjälp som han faktiskt behöver.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Utredning i målet

Av det medicinska underlaget i målet framgår bl.a. följande. [REDACTED] omfattas av personkretsen i 1 § 1 LSS. [REDACTED] har ett svårt rörelsehinder. Han kan inte sitta själv och är spänd i armar och ben samtidigt som han är svag i bål och nacke. Vidare kan han inte förflytta sig eller äta själv. Han kan inte vända sig själv på natten och har mycket svårt att viljemässigt styra sina rörelser för att nå, greppa eller släppa föremål. Han stårtränar dagligen i ståskal med stöd och hans föräldrar har rekommenderats att stimulera hans trycka-hända-förmåga och tuggförmåga genom att använda två hjälpmedel. Vidare använder han stödkorsett hela dagen, vilken behöver tas av och på några gånger om dagen i samband med bad och personlig hygien etc.

Förvaltningsrättens bedömning

Eftersom [REDACTED] omfattas av personkretsen i 1 § 1 LSS har han rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-10 LSS, om han behöver sådan hjälp i sin livsföring och om hans behov inte tillgodoses på annat sätt (7 § första stycket LSS). Insatserna ska tillförsäkra honom goda levnadsvillkor (7 § andra stycket LSS). En typ av sådana insatser är biträde av personlig assistent (9 § 2 LSS).

När det gäller bedömningen av barns rätt till biträde av personlig assistent ska föräldrarnas ansvar enligt föräldrabalken beaktas på så sätt att ersättning endast ska utgå för sådan hjälp barnet behöver som inte ingår i det vanliga föräldraansvaret. Praxis innebär att man jämför omfattningen av föräldraansvaret för ett barn utan funktionsnedsättningar med behovet hos barnet med funktionsnedsättningar. För små barn leder det i de flesta fall till bedömningen att föräldrarna ska svara för barnets behov under ett visst antal timmar och att barnet inte har rätt till biträde av personlig assistent för den tiden (RÅ 2008 ref. 17).

Vid förvaltningsrättens prövning i detta mål är det de förhållanden som rådde vid tiden för nämndens beslut som ska ligga till grund för bedömningen av [REDACTED] rätt till biträde av personlig assistent (jfr RÅ 2010 ref. 17). [REDACTED] var vid tiden för nämndens beslut fyra år gammal. Även om föräldrarnas ansvar minskar i takt med att ett barn blir äldre anser förvaltningsrätten att det för ett fyraårigt barn utan funktionsnedsättningar finns ett stort föräldraansvar.

[REDACTED] har både i sin ansökan till nämnden och i sitt överklagande till förvaltningsrätten noggrant specificerat för vilka åtgärder och under hur lång tid som han har behov av personlig assistent. Den totala omfattningen av den yrkade tiden uppgår till 174 timmar och 36 minuter per vecka, varav

viss tid avser dubbelassistans. Nämnden har i utredningen som låg till grund för det överklagade beslutet bedömt de poster som [REDACTED] uppgett i sin ansökan och kommit fram till att han har behov av biträde av personlig assistent med sammanlagt 24 timmar och 55 minuter per vecka.

Förvaltningsrätten ifrågasätter inte att [REDACTED] har ett stort behov av hjälp i vardagen. Förvaltningsrätten konstaterar dock att nämnden i sin bedömning gjort avvägningar mellan [REDACTED] behov av biträde av personlig assistent och av vad som ingår i föräldraansvaret. Vidare har nämnden gjort rimlighetsbedömningar av hur lång tid olika sysslor tar. Förvaltningsrätten gör samma bedömning som nämnden i dessa delar. Mot denna bakgrund, med särskilt beaktande av det föräldraansvar som finns för ett fyraårigt barn, anser förvaltningsrätten att [REDACTED] tillförsäkras goda levnadsvillkor genom biträde av personlig assistent i 24 timmar och 55 minuter per vecka. Därmed är nämndens beslut riktigt. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 B)

Tommy Fraenkel
Kammarrättsassessor

I avgörandet har även nämndemännen Åke Eliasson (skiljaktig), Jan-Åke Jansson och Per Sjövall (skiljaktig) deltagit.

Föredragande i målet har varit juristen Anton Jägerholt.

Nämndemannen Åke Eliassons skiljaktiga mening

[REDACTED] har uppgett att han har behov av biträde av personlig assistent för matning och tillagning av specialkost med 37,95 timmar per

vecka. Hans behov i denna del får anses tillgodosett med 7,95 timmar per vecka. I övrigt saknas det skäl att ifrågasätta att han har behov av sökt insats i den utsträckning som anges i ansökan. Överklagandet ska därför bifallas på så sätt att [REDACTED] ska beviljas biträde av personlig assistent med 144 timmar och 36 minuter per vecka.

Nämndemannen Per Sjövalls skiljaktiga mening

För att tillförsäkras goda levnadsvillkor saknas det anledning att ifrågasätta att [REDACTED] har behov av biträde av personlig assistent i den utsträckning som anges i ansökan, dvs. 174 timmar och 36 minuter per vecka. Överklagandet ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.